

6) SEBESTYÉN GY.: A magyar honfoglalás mondái. I. 423.

7) BLEYER J.: A magyar hun—monda germán elemei. SZÁZADOK. XXXIX. (1905.) 723.

8) NAGY G.: jelentése kajászószentpéteri ásatásáról. (JELENTÉS a M. N. Múzeum 1909. évi állapotáról.) Bp. 1910. 142.

9) ECKHARDT S.: A pannóniai hún történet keletkezése. SZÁZADOK. LXII. (1928), 626—27.

10) »... Cuwemque capitaneum prope stratam, ubi statua est erecta lapidea, more scitico solempniter terre commendarunt, partesque illius territorii Cuwe azoa propter hoc vocauerunt.«

11) Aquincum, amelynek igazi nevééről egyáltalán nem tudott a középkor.

12) »... et in signum victorie perpetuum erexerunt ibi lapidem marmoreum permaximum, vbi est scripta prefata victoria, qui ad huc perseuerat usque in hodiernum diem.« ANONYMI Descriptio Europae Orientalis ed O. GÓRKA. Cracov. 1916. 43. l. Id. SZÁZADOK LXII. (1928.) 610.

13) Id. h. 143. l.

14) SZÉKESFEHÉRVÁRI SZEMLE. I. 7—9. sz. 13. l.

Juhász József.

A Vörösmarty család multja.

ASZÉKESFEHÉRVÁRI Szemle ezévi 1—2. számában megjelent dolgozatom kapcsán fenti cím alatt napilapi polémia indult meg, majd egy füzet hagyta el a fehérvári sajtót és kopogtatott az iskolák, könyvtárak, kulturális intézmények ajtaján, mely a tudományos bírálatban szokatlan szenvedelmes hangon kétségbevonta a költő leszármazására vonatkozó adataimat.

Nem céлом kitérni a polémia kicsinyeskedő részleteire, csupán a két leglényegesebb állítást akarom az adatok bizonyosságával az olvasóközönség és tudományos világ elé tárni, hogy megítélje, vajjon az adatok felhasználásánál a fontos mérlegelést és alapos vizsgálódást mellőztem-e..

A bíráló kétségbevonta abbéli állításomat, hogy *a költő családi ágának őse nem György, hanem Gergely.*

Alapítja pedig szinte apodiktikus állítását egyesegyedül a fejérmegyei levéltár anyagára, más forrást nem vesz tudomásul.. Adatai közül közli fenti levéltár nemesi anyagának (Nobilitaria) V. csomójában található 1817. évi nemesi bizonyáglevél fogalmazványát, az 1817. évi április 15—17-i közgyűlési jegyzőkönyvnek 433 sz. ügyét és az ennek alapján 1846 december 14-én Bács Bodrog vármegye által Zomborban kiadott nemesi bizonyáglevelet. Mindezek a Tolna vármegye által 1749. évi apr. 29-én Simontornyan kiadott nemesi bizonyáglevél szövegét idézik,

amely a másolatban a család őseül a nemességszerző János unokáját *Györgyöt* (Georgius) nevezi meg.

A leszármazás igazolása, abban az időben tanuvallomásokkal történt, ezt a bíráló is elismeri. Tolna vármegye a tanukat megidézte, kihallgatta, a vallomások valósága ellen az ügyész kifogást nem emelt, tehát a megye, a leszármazást feltétlenül bizonyosnak elfogadta és a testimoniálist ennek alapján kiadta. (Dr. Hadnagy Albert Tolna vármegye levéltárnokának 1934. évi nov. 28-i közlése).

A tanuvallatás jegyzőkönyvét annak idején magam kértem Dr. Hadnagy Alberttől, ki azt készséggel lemásolta és megküldötte, amiért néki dolgozatomban köszönetet is mondtam. Erre a deoutrumra hivatkoztam 7. számú jegyzetemben, majd az azt megerősítő veszprémi adatokra 7a) szám alatt, mint Vevér Emil ottani megyei főlevéltárnok közlésére. Mindkét adatot a következőkben szószerint ideiktatom:

A). Másolat.

Tolna vármegye levéltára Nobilitaria (1749- évi)

reg. 5904. fasc. 5 : 116. sz.

Anno 1749. die 28.-a Mensis Aprilis in oppido Simontornya inclito comitatui huic Tolnensi adiacente penes generalem exmissionem nostram ad instantiam nobilium Francisci, et Josephi, Alexandri, Ladislai item, et Joannis, alterius Joannis Samuelis, et Stephani omnium omnino Vörösmarty, inquisitio praesens per nos infrascriptos iuxta subnexa de eo utri puncta peracta est modo et ordine sequentibus.

DE EO UTRUM.

1-mo.) Vallya megh a Tanu le tett hiti után tudgyae, s honnand, hogy Vörösmarty Ferencnek, aki köves Kálon lakik T. M. Szala vármegyében, atya Péter volt, aki néhai Vörösmarty Istvántul, ki Györgyel, Andrással, és Mihállal egy testvérek voltak, származott légyen, és mindenkor nemessi szabadbírák éltek, és curiát is birtak, és ármálissok mellett valóságos embereknék tartattak.

2-do.) Vallya megh a Tanu ugyan azon hiti alatt, ha tudgyae, s honnand, hogy Veszprémben lakozó Vörösmarty László, és atyja Gergöl volt, ki Györgyül, ki is ugyan Vörösmarty Istványal, Andrással, és Mihállal egy testvér volt származottak.

3-ic.) Vallya megh ugyan tovább is azon hiti alatt, tudgyae,

s honnand, hogy ugyan Vörösmarty Ferenc, Joseph, és Sándor Pálnak fiai, Pál pediglen ugyan fölleb említet Gergeltül, a ki ugyan Istvánnal, Andrással, és Mihállal egy testvér volt származot légyen.

4-to.) Vallya megh a tanu ugyan azon le tett hiti alat, hogy Vörös marty János, Sámuel, és Istvány akik N. Fehér vármegyében laknak Pátka nevő helységben Jánosnak fiait (sic!) ? aki ugyan néhai sokszor említet Vörösmarty Andrástul, ki Istvánnal, Györgyel, és Mihállal egy testvér volt származtanak és ugyan most említet Instánsak mind vér szerint való attyafiaik é? és nevezet eleik mindenkor Armalissok mellet nemesi szabadságban éltek-é ?

Primus Testis Nobilis Martinus Egyenesy Miles Illustrissimi Domini Comitis Caroli a Lymburgh Styrum annorum circiter 45. deposito praevis corporali iuramento fassus est ad 1-um nihil. 2-um: Ezen Fatens Veszprémben nevelkedvén még gyermeki sorsában is jól ismérte ugyanot lakot Vörös Gergelt, s tudgya bizonyossan, hogy annak fiai legyenek Instans László, és János Vörös uraimék azt is júl tudgya, hogy most nevezet Gergöl Kádártán lakozot néhai Vörös Mihállal attyafias volt, mert sokszor hol edgyik, hol másik házánál gyakorta megh fordulván magoktul hallota, de hogy az Deoutrumban nevezet Györgytül származtak volna arra (réghy üdő lévén) nem emlékezik. ad 3-um, minek előte Veszprémben lakását Fehérvárbul vette volna, már akkoron ezen De eo utralis punctumban tett Vörös Pált jól ismerte, s nemes személynek leni tudta, és hogy Ferencz, Joseph, és Sándor annak fiai legyenek valóságossul tudgya, mert neveléseket is tapasztalta, de hogy Pál nevezet Györgynek fia lett volna arra nem emlékezik. ad 4-tum nihil. (Nem hiteles széljegyzetben: Authenticatus arrul jól emlékezik hogy Pál Gergölnek fia volt) I. aláírásnál a megjegyezést!

Secundus Nobilis Michael Rosos ex possessione curiali Sz. Királ Szabadgya inclito comitatui Veszprimiensi adiacente annorum circiter 61. adiuratus examinatus fassus est ad 1-um. Hogy ezen De eo Utrumban nevezett, s Köves Kálon lakozó Vörös Marty Ferencznek attya lett légyen Péter onand tudgya hogy Donatioikat és, pörfolta leveleiket nem eczer olvasa ugyan azon levelek olvasásából tudgya azt is, hogy Péternek attya Istvántul, ki Györgyel, Andrással és Mihállal testvér volt, származot a kik mindenkor nemesi szabadságban élvén, még N. Szala vármegyében, Méltóságos prémi akorbeli Püspökel törvénykeztek is. ad 2-um Instans László, és János Gyergölnek (ki Veszprémben és ot is holt megh) fiai legyenek jól tudgya, mert Gergölnek sokszor meghfordulván jó ismérőe volt, és

Gergől Györgytül, aki tudnia illik Istványal, Andrással, és Mihállal egy testvér volt, származot onnand tudgya, hogy Györgyöt szakálás e nber lévén Kádártán laktában jól ismérte. ad 3-tium. Hogy Vörös Marty Ferencz, Joseph, és Sándor Székes Fehérvárot lakot Pálnak fiai legyenek Pált jól ismérvén bizonyosan tudgya, és Pált Gergöltül ki is egy testvér volt Istványal, Andrással, és Mihállal azon pör folta levelek olvasásából tudgya származotnak leni. ad 4-tum. Hogy János, Sámuel, és Istvány T. N. Fehér vármegyében Pátka nevü helségnek lakosi Jánosnak fiai, jól tudgya mert most életben lévő megöregedet attyokat is jól ismeri, és hogy az fölleb irt Andrástul származot az leveleikből olvasta, és az régiektül is halotta, és hogy az fölleb megnevezet személyek mind vérszerint való attyafiak legyenek és eleik mindenkor nemesi szabaságban éltenek, mind maga tapasztalásából, mind levelek olvasásából jól tudgya.

Tertius Nobilis Stephanus Vörösmarty ex possessione Curiali Sz királ Szabadgya inclito comitatu Veszprimiensi adiacente annorum circiter 38. adiuratus examinatus fassus est ad 1-um. Hogy ezen punctumban nevezet Ferencz fia volt Péternek és Istványtul származot, aki Györgyel, Andrással, és Mihállal egy testvér volt édesanyátul Rusás Katátul halotta. ad 2-um. Hogy Vörösmarty László, és Jánosnak Veszprémben lakozot Gergől attya volt ismérvén eötet jól tudgya és hogy Gergől Györgytül aki egytestvér volt Istványal, Andrással, és Mihállal származot édes anyátul Rusás Katalinátul, és Vörös Orsiktul öreg nényétül halotta. ad 3-tium. Ezen punctumban foglalt s Székes Fehérvárot lakot Pált jól ismérvén tudgya hogy annak fiai legyenek Ferencz, Joseph, és Sándor de hogy ennek attya Gergől Györgyel, Istványal, Andrással, és Mihállal egy testvér volt azt édes anyátul, s nénjétül halotta. Ad 4-tum. Jánosnak, Sámuelnek, és Istvának attyát Vörösmarty Jánost Pátkán N. Fehér vármegyében jól ismeri, s vér szerént való attyafiának tartya, s valya, onand tudgya ezen Instansokat is fiainak leni, és hogy most nevezet Pátkán lakozó Vörösmarty János valósággal az fölleb le irt Vörösmarty familiából való légyen azt mostoha attyátul Nemes Herbut (Herbat?) Andrástul is halotta nem csak édes anyátul, s nényétül, és hogy mindezen fölül ért Vörösmartyak vér szerént való attyafiak voltak, s az háboru üdők előtt nemesy szabadságban éltenek emlitet Herbat András mostoha attyátul réghy eöreg embertül halotta.

Super qua praevio modo per nosp eractae inquisitionis serie praesentes nostras extradeditus literas testimoniales anno die locove quibus supra.

L. S. Josephus Zichy I. Cottus Tolnensis Iudlium mp.

L. S. Andreas Nagy eiusdem I. Cottus. Iur. mp.

Quod praesentes fassiones Coram nobis ex I. Cottus. grali. congregatione specialiter exmissis confirmatae sint testamur addito eo in fassione primi testis, quod Paulus Gregorii filius fuerit. Simontornya, die 29-a Aprilis 1749.

L. S. Ignatius Döry de Jobaháza I. Cotus. Tolnensis tabulae iud-
riae assessor. mp.

L. S. Carolus Naszvady eiusdem Cottus. Iudlium. mp.

L. S. Gasparus Gaal eiusdem I. Cottus Iurassor.

Másolta: **Dr. Hadnagy Albert**
vm. főlevéltárnok.

B).

Act. et fragm. nob. V. II. 30.

Veszprémben lakó Vörösmarty László kiveszi a vm. levél-
tárából a Vörösmarty-cimert. Ez ellen felszólalnak a Szentkirály
szabadján lakók, kik nem akarják rokonokul elismerni a vesz-
prémieket. Idő: 1793. Mellékelve családi leszármazás:

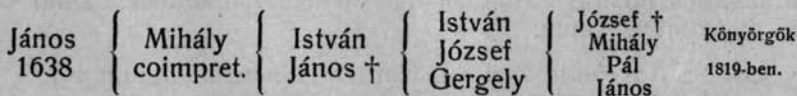
Vörösmarty János címerszerző 1683.

András coimpretat.

Mindezek nemességüket Tolna 1749. évi bizonyítványára építik. —

II. A Szentkirály szabadján lakó ág leszármazási tábláját 1818-ból ugyanazon jelzet alatt találjuk, így:

III. A nemesedési perek V. I. 4. sz. alatt 1785-ben.

János 1638.	{	András	{	János	{	Mihály Ajkán	{	István János Rátóton 1741- ben kapnak Test. Vesz- prémből	{	István Gergely József	Szentkirályszabad- ján 1785-ben Könyörgök.
----------------	---	--------	---	-------	---	-----------------	---	--	---	-----------------------------	--

IV. Nemesedési perek V. I. 5. sz. alatt a köveskáliai perlik nemességüket az I. tábla alapján. Itt már Vörös néven szerepelnek és lutheránusok.

Veszprém 1934. ápr. 20.

Vevér Emil.

Mármost az A). alatt közölt tanuvallomások egyhangúlag *Gergelyt* nevezik meg a fehérvári ág őseinek, míg a bizonyosság-levél másolata *Georgiust* mondja annak *Gregorius* helyett. Bizonyos homály és zavar tényleg van a deoutrumban már a bizottság által feltett kérdésben, mert eszerint a következő leszámazást lehetne levonni: György — Gergely — Pál — Ferenc, József, Sándor. Ebben az esetben Pál a veszprémi László és Istvánnak testvére volna, és Gergely ez esetben Veszprémben halt volna meg, (I. 2. tanu vallomása, ad 2-um) aminek ellentmond a fehérvári belvárosi plébánia halálozási anyakönyvének 1706 nov. 15-i adata, mely szerint »Generosus Dnus Gregorius Vörös aetatis suae annum 55. (mortuus et sepultus) ad coemeterium Parochiale.« Különben a tanuvallomások másodika (Rosos Mihály) »egy testvér«-nek mondja »Istvánnal, Andrással és Mihállal«; a harmadik tanu Vörösmarty István pedig György, István, András és Mihály testvéreinek vallja, amit a B). alatt közölt veszprémi leszámazási tábla is megerősít. *Mindhárom tanu tehát Gergelyt mondja a fehérvári Vörösmartyak őseinek*, aki is az adatok szerint nem azonos a veszprémi László és István apjával. A tanuk hitelességére elegendő annyi, hogy az első tanu »Nobilis Martinus Egyenesy« stb. 45 éves (1749-ben) a fehérvári pléb. anyakönyveiben szereplő Egyenesy Márton tricesimator Csikvarensis és Bende Éva fia (V. ö. Házassági anyakönyv 1708 jan. 19. Kereszt. anyak. 1709. márc. 10. bejegyzése), tehát kortársa volt Pálnak de »hogy Pál nevezett Györgynek fia lett volna arra nem emlékszik, ellenben arrul jól emlékszik, hogy Pál Gergölnek fia volt...« A harmadik tanu »Nob. Stephanus Vörösmarty« pedig a B) alatt közölt szentkirályszabadjai ág I. István nevű tagja, aki bár személyesen nem ismerte őket, de édesanyjától és öreg nénjétől Vörösmarty Orsiktól ismeri a rokonsági viszonyt.

Mindezek szerint világos, hogy egyedül Gergely lehet a fehérvári ág őse. Hogy mindemellett a testimoniálisban György

szerepel ez részint a bizottság feltett kérdésének folyamánya, mely a két Gergelyt egy személynek veszi, esetleg azonban ép oly elírás, mint amilyent az 1817. évi fejezmegyei testimoniális másolója követett el, mikor a jegyzőkönyvből V. Mihály, a költő nevét kihagyta, míg a fogalmazványból a költő János nevű testvére maradt ki. (v. ö. Sch. M.: A Vörösmarty család multja 10. l.) *ez esetben tényleg fatális elírásról van szó Georgius a Gregorius helyett, melyet azonban nem én, hanem az 1749. évi, esetleg 1817. évi másoló követett el.*

Különben Tolna vármegye levéltárának 1749. febr. 25-éről keltezett deoutruma is van, mely Dr. Hadnagy Albert közlése szerint így hangzik: »Vallya meg a tanu... stb., hogy Kádártán a nemes Vörösmarty familia, úgymint Gergell, András és István mindenkor nemesi szabadságban élvén, vérszerint való atyafiak voltak-e?« Itt is tehát Gergely szerepel és nem György. Kérdem tehát, szabad-e történészeknek csak egyoldalúlag nézni az adatokat és tudomásul nem venni a más helyütt előforduló és több oldalról egybehangzó adatokat, mint azt a bíráló teszi. Mindezen adatok tudatával állítottam tehát, hogy a Fehérvárt a XVII. sz. végén és XVIII. sz. elején szereplő V. Gergely azonos a fenti genealogiában szereplő Gergellyel és állításomat továbbra is fenntartom.

Ami most már a címerkép kérdését illeti, ott a bíráló által készített pecsétlevonat képe egy *”kardot tartó”* állatalakot mutat (a címerleírásban kardot tartó egyszarvú), míg a pajzsban határozottan megállapítható a két rózsza (itt csillagformájú), az álló párdúc alakja azonban a pecsétlő kis formátumából kimaradt. A szimbolumok *tárgyi* feltételei tehát azonosak, *alaki* feltételeiben azonban eltérések mutatkoznak. *Döntő érvként tehát sem pro sem contra fel nem használható.* Hogy azonban a valószínűség az én feltevésem mellett áll, bizonyítja elsősorban Dr. Hajnal István egyet. tanár abbeli közlése, mely szerint »kétségtelen, hogy a címerábrázolásban előfordulhatnak az idők folyamán jelentősebb eltérések is.« Ilyen eltérés lehet például abban az esetben, amikor a vésnök nem kevesebb mint kb. 240—250 évvel azelőtt leírás, esetleg szóbeli közlés alapján készítette a pecsétlőt és nem az eredeti címerrajz szerint, ami jelen esetünkben fennforog, mert Vevér Emil közölte veszprémi adat szerint (I. B. alatt), V. László csak 1793-ban veszi ki a vármegye levéltárából a Vörösmarty-címet, míg az eredeti armalislevél illetőleg másolata bizonyára a zalai ággnál volt, mert ezek pereskedtek donatióik ügyében a veszprémi püspökkel (v. ö. A. alatt 2. tanu vallomása ad 1-um).

Még egy kétséget kell eloszlatnom, mely a bíráló füzetének 80. oldalán foglal helyet. Eszerint dolgozatomban Mihály egyszer testvére, máskor fia Gergelynek. A bíráló nem fogja rossz néven venni, ha humorosnak kell ezen állítását mondanom, mert itt is

két különböző személyről van szó. Idősb Mihály a Kádártán lakott, később állítólag Pátkára költözött Mihállyal azonos; ifjabb Mihály pedig Gergelynek 1796 szept. 20-án Székesfehérvárott született fia (v. ö. Belv. Kereszt. anyak. »Michael — patre Greg. Vöres senat. et Civis et matre Juditha. Patrin. Mich. Hiemer«).

Másik lényegbevágó kérdés a *költő atyjának és nagyatyjának családfája, melyet a bíráló ismét egyoldalúlag csupán a vármegyei nemesi anyagra való hivatkozással »képtelen«-nek jelentett ki.* Ezzel szemben legyen szabad a következőkben a székesfehérvári belvárosi és felsővárosi plébániák által kiállított családi értesítőket leközölnöm:

C).

Értesítés

belvárosi székesfehérvári plébánia keresztelési, házassági és halálozási anyakönyvekből Vörös Ferenc családjáról.

Vezeték- és kereszt- vagy másik és egyéb melléknév	Születési év, hónap és nap	Esketési év	Vallás	Foglalkozás, kereset vagy más élethivatás	Netaláni elhalálozási év, hónap és nap	Észrevétel
1. <u>Vörös Ferenc</u>	—	1749 okt. 9.	rk.			
2. Elisabetha Simova	—	1749 okt. 9.	rk.			
3. <u>Vörös Ferenc</u>	1750 okt. 18.	—	—			
4. Vörös Mihály	1764 szept. 15	—	—			
5. Vörös István	1766 júl. 15.	—	—			
6. Vörös Erzsébet	1769 máj. 20.	—	—			

Kelt Székesfehérvárott, 1934. évi október hó 30-n.

Az anyakönyvekkel teljesen egybehangzó.

Bélyegző

Az anyakönyvvezető aláírása:

(Belv. pleb. pecsétje
Szívár)

Langhammer János
káplán.

D.)

**Fenti Vörös Ferenc elsőszülött Ferenc fiának házasság-
levele és családi értesítője.**

Extractus

400/1984

matriculae Copulatorum Ecclesiae Romano-Catholicae Albae Regiae intramoenial, in Dioecesi Albaregalensi de anno millesimo septingentesimo septuagesimo tertio.

Annus et dies	Nomen et conditio	Aetas	Status	Nom. et cogn. testium	Nom. Copulantis
1773 febr. 14.	Franciscus Vörös marti Nobilis. Civis	<u>23</u>	coel.	Liszi Mihály	P. Ignatius Szabó
	Rosalia Mikó	17	coel.	Horváth Mihály	

Presentem Extractum supramemoratae Copulatorum Matricae in omnibus rite conformem esse, hisce in fidem subscriptus testor.

Datum Alba Regia die 30 Octobris Anno 1934. Joannes
Langhammer coop.

Bélyegző: Belv. pléb. pecsétje. Székesfehérvár.

E).

Értesítés.

a székesfehérvári belvárosi plébánia keresztelési, házassági és halálozási anyakönyvekből Vörös marti Ferenc családjáról.

Vezeték és keresztnév stb.	Szül. év stb.	Esketési év	Vallás	Foglalkozás stb.	Netáni halálozási... stb.	Észrevétel.
Vörösmarty Ferenc	—	1773 febr. 14.				
Mikó Rozália	—	1773 febr. 14.				
Vörösmarty Ferenc	1774 ápr. 19.					Ferenc és József nevű gyermekek mint Vörös Ferenc és Mikó Rozália gyermekei szerepelnek az anyakönyvben.
> József	1776 júl. 12.					
> Ignác	1779 júl. 18.					
> Anna	1781 aug. 26.					
> Terézia	1784 márc. 24.					
> Rozália	1786 aug. 21.					
> Paulus	1789 jan. 30.					
> Zsigmond	1791 márc. 23.					

Kelt Székesfehérvár, 1934. évi. október hó 31-én.

Az anyakönyvekkel teljesen egybehangzó.

Hiv. pecsét.

Az anyakönyvvezető aláírása.

A szülők házasságára vonatkozó adatok helyességét igazolom, Szfvár. 1934 okt. 31. Langhammer János káplán. Vörös Ferenc és József születési adatainak helyességét igazolom. Szfahérvár, 1934. XI. 15. Langhammer János káplán. Ignác, Anna, Teréz, Rozál, Pál, Zsigmond születését igazolja Bilkei Ferenc plébános. A székesfahérvári felsővárosi plébánia pecsétje.

A költő édesatyjának családjára vonatkozólag talán szükség-telen leközlőlnöm a családi értesítőt, az adatok Gyulai Pál élet-rajza és Brisits Frigyes adatgyűjtése folytán közismertek. Ezek szerint Vörös (marty) Mihály és Csáthy Anna házasságából: Mihály (a költő), János, Ferenc, Imre, Pál és István nevű gyer-mekek származtak. Ferenc futaki kasznár korában halt meg, István pedig még gyermekkorában költözött el az élők sorából.

A bíráló, a fejérmegyei levéltár 1816. és 1817. évi nemesi irataiból (L. i. m. Iratok 2. 3. 4. 5. 6. 7. 28—34 l.) és Vörösmarty Ferenc futaki kasznár nemesi bizonyáglevelé alapján azt állítja, hogy a költő apja, valamint Vörösmarty Ferenc, Ignác és Zsigmond édes testvérek. Megtévesztette őt pedig nevezettek má-sodik kérvénye 1816. aug. 11-ről, melyben magukat »egy testvér atyafiak«-nak vallják és írják alá. A bíráló is megjegyzi azonban, hogy benyújtott keresztleveleik nem voltak hitelesítve és az eredeti anyakönyvvel összehasonlítva, ezért a bizottság nem fogadta el őket (V. ö. i. m. 9. l.). Magyary Kossa Péter főszolgabíró ezt utólag pótolta. Azonban itt jön a dolog lényege, amelyet a bíráló nem vett, illetőleg nem akart észrevenni, mert a nemesi össze-írásban szereplő Vörösmarty Ferencet Ferenc, József, Ignác, Pál és Zsigmond fiával nem hajlandó a családfába beilleszteni, mivel erre a megyei levéltárban nincsen adat. (i. m. 10. l.), míg a hely-beli plébánia anyakönyveiben talált adataimat egyszerűen figyelmen kívül hagyta. Tudományos világban legalább az a szokás, »hogy ha a bíráló valamely pontot élesen bírál s az író eredményeit élesen kétségbevonja, nevezetesen azt, hogy forrásait nem kellő mó-don használta fel, úgy ezt csak e források újra átvizsgálásával teheti.«

Már most Magyary Kossa főszolgabíró egészen jóhiszeműen járt el, amikor a keresztleveleket átvizsgálta, mert a költő atyjá-nak Mihálynak is Ferenc volt az apja (anyja azonban Simogha Erzsébet); a kérvényező Ferenc, Ignác és Zsigmondnak is Ferenc az apjuk (anyjuk azonban Mikó Rozália). *E két Ferenc tehát a C), D) és E) alatt közölt iratok alapján két személy: apa és fiú.* Nem tételezhető fel azonban a kérvényezőök részéről sem a meg-tévesztés, hisz éppen az első Ferenc nemesi levelét ismerte el 1749-ben a megye. Valószínűbb inkább, hogy az »egy testvér atyafi« fogalom a múlt század elején már az unokatestvéri viszony ki-fejezésére is átnyúlott, mert e szó jelentésváltozása rövid idő alatt ment végbe, úgyhogy ma már egészen általános rokoni

kifejezés, sőt napjainkban már ennél is tovább megy és egyszerűen falusi embert jelent. (V. ö. Kertész Manó: Szállók az úrnak. Bp. 1933 29—32 l. és u. a. Nyelvőr 38. évf. 385. l.)

E változás különben az A). alatt közölt tanuvallomási j.-könyv tüzetesebb megfigyelése szerint már a XVIII. sz. közepén is végbement.

Amennyiben ezt el nem fogadjuk, úgy csak a kérvényezőök megtévesztési szándéka foroghat fenn, ami a multban genealogiai kérdésekben elég gyakori.

Ezekben ismertettem adataimnak valódiságát és az olvasóra bízom azok értékelését. Ami viszont a pátkai Vörösmartyak bonyolult elágazását illeti, itt fontos a bíráló azon adata, melyben a Tergovcsics-féle hamisításokra felhívta figyelmünket. Ebbeli adataim teljességét tehát ezután nem tarthatom fenn. Mindenesetre más megye esetlegesen felvetődő adatai erre vonatkozólag még mondhatnak egyet-mást.

Dormuth Árpád.

KÜLÖNFÉLÉK.

A Horthy Miklós téren feltárt falak. Horthy Miklós téren (Vásártér), a téli gazdasági iskolától délre, vele szemben új vízvezetéki csatornát ástak. Két helyen a föld alatt egy métertől lefelé hatalmas falat kellett átvágni. Ugy látszik ez a fal hidfője volt annak a hidnak, amely a török külvárost elkerítő palánk és vízárók felett vitt keresztül. (Lásd Philip István térképét Székesfehérvári Szemle 1933. 40. l.) Ettől nyugatra, ugyanennek az új csatornának vágása másik vékonyabb falat is metszett keresztül. Ebben figyelmet érdemelt az a pont, ahol a Horthy M. tér 17. sz ház kapujától húzott képzeleti merőleges a felsővárosi templom keleti tornya irányában keresztezi az új vízvezetéki csatornát a 34. lépésre. Itt a föld alatt 180 cm.-re a falba berakva és törmelékekkel bedobálva találtak: 1) vörös márvány töredéket $\frac{1}{4}$ négyzetméternyi, mely fekvő siremlékből származhatott, van köztük 2 db. karnak vagy lábszárnak megmunkált rész is; 2) nagyobb tömegben barna színű vastag burkoló téglákat, hasonlókat a Szent István bazilika környékén talált középkori téglákhoz; 3) egy csúcsives oszlopcoska töredékét homokkőből.

Ugyanitt feltártak egy török téglával kirakott sírkamraszerű üreget is. A kibontott falakból a muzeumba került gotikus faragványok: 1) pillérrészlet háztetőszerűen kiugró lapokkal, 2) ívrészlet tompított gerinccel, piros festék nyomokkal, 3) töredék vályúszerű hornyolással, 4) köríves töredék vörösmárványból, 5) kisebb bordatöredék, 6) keretsarok pálcás díszítéssel (Lt. sz. 9032—9037). Török téglá 7 db. került a muzeumba (Lt. sz. 9038—9040). Érdekes lelet még egy hegyezett végű hengeres falcölop, mely hegyezett végével felfelé állva találtatott (Lt. sz. 9041). E beépített gotikus töredékek, melyek az elpusztult középkori ke-